Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1921 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående lagstiftning till förekommande av bondejords övergång i främmande händer.

Närvarande: herrar von Sneidern, von Sydow, Hult, Tjällgren, Frändén, Lindhagen, Julin, Lundberg, Magnusson i Kalmar*, Karlsson i Gasabäck, Hagman*, Magnusson i Skövde*, Nilsson i Vibberbo, Falk*, Sundling och Johansson i Sollefteå*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna nr 86 i första kammaren av herr *Lindhagen* samt nr 122 i andra kammaren av herr *Olsson* i Golvvasta.

Herr *Lindhagen* har i sin motion hemställt, att riksdagen ville: *Herr Lindhagens motion.*

A) för sin del antaga:

1) det av jordkommissionen under loppet av 1920 års riksdag till regeringen avlämnade förslag till koncessionslag för bolagsförvärv i södra och mellersta delarna av riket, vilket förslag enligt motionärens antagande bleve av regeringen i någon form framlagt för riksdagen och sålunda bragt till riksdagens kännedom;

2) det förslag till lag angående förbud i vissa fall för enskild person att besitta fast egendom, som av herr Lindhagen i motionen nr 135 i första kammaren väcktes vid 1920 års riksdag.

B) för den händelse denna hemställan ej kunde bifallas, för sin del antaga följande förslag till provisorisk lagstiftning eller åtminstone det först nedan intagna, nämligen

1. *Lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom.*

Vad i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom den 4 maj 1906 är stadgat med därtill senare gjorda tillägg, skall, med undantag för vad i lagens 3 § föreskrives, äga tillämpning även på övriga delar av riket.

Denna lag äger tillämpning på förvärv, tillkommet efter den 21 januari 1921, samt gäller tillsvidare intill den 1 juli 1922.

eller, om detta icke bifölles, antaga en lag av i övrigt enahanda lydelse för Vedbo och Sundals fögderier av Älvsborgs län.

2. *Lag angående förbud i vissa fall för enskild person att förvärva fast egendom.*

1 §.

Enskild person må ej i andra fall än nedan sägs med äganderätt besitta fast egendom å landet, utan att vara eller inom två år från äganderättens förvärvande bliva och sedan fortfarande vara mantalsskriven å fastigheten eller å fastighet, som är i sambruk med densamma.

Detta förbud gäller ej förvärv genom arv eller giftorätt.

Vad i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom den 4 maj 1906 är stadgat rörande ovillkorliga undantag från berörda lags tillämpning och rätt att på grund av särskilda omständigheter söka Konungens tillstånd (koncession) till förvärv, skall gälla även besittning, varom i denna lag stadgas.

2 §.

Även i andra delar än i 1 § sägs skall lagen den 4 maj 1906, med undantag för vad i 3 § föreskrives, i tillämplig mån gälla för de fall, som i denna lag avses.

Har enskild person, som i 1 § sägs, ej inom två år från äganderättens förvärvande blivit eller har han sedan upphört att vara mantalsskriven å fastigheten eller å fastighet, som är i sambruk med densamma, skall fastigheten åter avyttras på sätt i 6 § av lagen den 4 maj 1906 föreskrives.

3 §.

Denna lag äger tillämplighet å förvärv, som äga rum efter den 21 januari 1921. Den gäller även för alla förvärv, som tillkommit efter det lagen den 4 maj 1906 eller senare tillägg till densamma vunnit laga kraft, när den, som förvärvat och fortfarande besitter fastigheten, vid tiden för förvärvet varit ledamot i styrelsen för bolag, vars verksamhet omfattar utnyttjande av eller handel med skog och skogsprodukter, eller eljest deltagit i dess ledning eller varit anställd i sådant bolags tjänst. Denna lag gäller tillsvidare intill den 1 juli 1922.

3. *Lag angående provisorisk ändring i viss del av lagen den 4 maj 1906 med därtill senare gjorda tillägg rörande förbud för bolag och förening att förvärva fast egendom.*

Vad i 3 § av lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom den 4 maj 1906 med därtill senare gjorda tillägg är stadgat, skall tillsvidare upphöra att gälla.

Denna lag äger tillämpning på förvärv, tillkommet efter den 21 januari 1921, samt gäller tillsvidare intill den 1 juli 1922.

Herr Olssons i Golvvasta motion.

Herr *Olsson* i Golvvasta har i sin motion föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla vikten av att lagen av den 4 maj 1906 om förbud i vissa fall mot bolags jordförvärv i Norrland och Dalarne måtte skyndsamt utsträckas till övriga delar av landet.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av jordkommissionen. Det yttrande, som i anledning härav inkommit, finnes fogat såsom bilaga vid detta utlåtande. Utskottet tillåter sig hänvisa till detsamma.

1920 års riksdag.

Förevarande spörsmål förelågo till behandling av riksdagen senast sistlidet år i anledning av motionerna nr 135, 136 och 137 i första kammaren av herr Lindhagen. Av dessa motioner motsvarades nr 135 av A) 2., nr 136 av B) 1. och nr 137 av B) 3. i herr Lindhagens nu föreliggande motion nr 86.

Andra lagutskottet, som till förberedande behandling förehade omförmälda motioner nr 135—137, anförde i sitt i anledning av motionerna avgivna utlåtande nr 43 bland annat följande:

"I uppdraget för den i januari 1919 tillsatta jordkommissionen ingick bland annat att verkställa utredning rörande omfattningen av bolags jordförvärv och enskilda personers större jordinnehav särskilt i mellersta och södra delarna av riket samt i vad mån berörda jordförvärv i olika avseenden kunde anses verka avsevärt till men för jordbrukets utveckling och ortsbefolkningens berättigade intressen ävensom avgiva de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I det angående kommissionens tillsättande förda statsrådsprotokollet har kommissionens uppdrag i denna del närmare angivits vara att utreda, vilka medel över huvud kunde befinnas lämpliga och erforderliga för att bevara jorden i den verkligt jordbruksidkande befolkningens hand.

Den 22 januari 1920 har kommissionen såsom ett första resultat av den utredning, kommissionen uti ifrågavarande ämne verkställt, framlagt förutnämnda betänkande med förslag till lag angående inskränkning under viss tid i bolags och förenings rätt att förvärva fast egendom i södra och mellersta Sverige.

Vidare har kommissionen den 9 mars 1920 avgivit betänkande med förslag till lag om åtgärder till upphävande av bulvanförhållande i fråga om fastighet. Sistnämnda förslag åsyftar att förhindra kringgående av bestämmelser om inskränkning i bolags och förenings rätt att förvärva fast egendom.

De yrkanden, herr Lindhagen framställt uti förevarande motioner, återfinnas i av honom vid jordkommissionens förstnämnda betänkande avgiven reservation.

Då, enligt vad utskottet har sig bekant, Kungl. Maj:t ännu icke hunnit avsluta prövningen av jordkommissionens omförmälda förslag samt proposition i ämnet förty icke kommer att framläggas för innevarande riksdag, anser utskottet det icke vara lämpligt att i anledning av enskild reservants motionsvis framställda förslag vidtaga lagstiftningsåtgärder på ett område, som är av så genomgripande betydelse som det ifrågavarande, utan anser att riksdagen bör lämnas tillfälle att intaga sin ställning till frågan på grund av det förslag, som från Kungl. Maj:ts sida kan förväntas bliva framlagt vid kommande riksdag."

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vad utskottet sålunda hemställt bifölls av riksdagens båda kamrar.

Utskottet. Av jordkommissionens ovanberörda utlåtande framgår, att samtliga i nu ifrågavarande motioner omförmälda lagstiftningsfrågor äro föremål för

behandling inom kommissionen samt att arbetet därmed torde vara slutfört inom den närmaste tiden. Då emellertid lagrådets yttrande över kommissionens förslag torde komma att infordras, synes det uppenbart, att proposition i ämnet icke kan föreläggas nu pågående riksdag. De erfarenheter, som vunnits till och med under nu rådande tryckta förhållanden på det ekonomiska området, äro emellertid sådana, att det synes utskottet icke vara välbetänkt att längre låta samtliga nu berörda frågor vila i avbidan på proposition i ämnet. Utskottet anser sig härvid böra erinra om, att en av de viktigaste anledningarna till antagandet av den s. k. Norrlandslagen var den, att bibehållandet av ett självvägande bondestånd ansågs vara av stor betydelse för samhället i såväl socialt som ekonomiskt hänseende.

Vad då först angår *bolagens jordförvärv* framgår av jordkommissionens utlåtande att det är ej allenast i den nordligaste delen av vårt land, som man bör söka förhindra bolagen att förvärva jord till förfång för bondeståndet. Jämväl beträffande övriga delar av riket föreligger ett oavvisligt behov att sätta en gräns för bolagens fortgående jordförvärv, varigenom bondeståndets bestånd och oberoende allvarligt hotas och dess utvecklingsmöjligheter förhindras eller begränsas. Sedan lång tid tillbaka har detta behov även på olika sätt sökt göra sig gällande. Bland annat har andra kammaren flera gånger uttalat sig för en sådan lagstiftning, jämväl för mellersta och södra delarne av riket.

Under sådana förhållanden hade det säkerligen varit önskligt, att en definitiv lagstiftning i ämnet för länge sedan kommit till stånd eller, då så ej skett, kunnat åtminstone vid denna riksdag antagas. Därtill syftar herr Lindhagen med det i sin motion under A) 1. framställda yrkande, att nu måtte antagas det av jordkommissionen i januari 1920 avgivna förslag till lag angående inskränkning under viss tid i bolags och föreningars rätt att förvärva fast egendom i södra och mellersta Sverige. För en sådan mera invecklad lagstiftning bör riksdagen dock enligt utskottets uppfattning helst hava ledning av ett från regeringen framfört förslag, som emellertid ännu icke föreligger. Det synes utskottet därför icke tillrådligt, att riksdagen nu inlåter sig på detta ämne utan bör Kungl. Maj:ts proposition avvaktas, innan frågan om en definitiv lagstiftning företages till avgörande inom riksdagen.

Detta kan så mycket mer tillrådas, som det nödläge, vilket otvivelaktigt uppkommer genom ett dylikt oavlåtligt framskjutande av en definitiv lagstiftning, kan redan nu tillräckligt avhjälpas genom en provisorisk lag av det huvudsakliga innehåll, som innefattas under herr Lindhagens hemställan i punkt B) 1. första alternativet. Jordkommissionen har också livligt tillstyrkt en sådan lagstiftning, vilken utskottet ock för sin del vill förorda. Utskottet

vill härmed särskilt erinra om de allmänt kända missförhållanden, som förorsakats i de av norrländska förbudslagen omfattade trakterna genom förhalandet med denna lags antagande därstädes. Bolagsförvärven ha nämligen till obotlig skada för lagstiftningens ändamål fått fortgå under tiden och även ytterligare påskyndats genom vetskapen om att en lagstiftning i ämnet dock tillämnades. Såsom jordkommissionen erinrat är det icke heller försvarligt att slå sig till ro med några förespeglingar om, att de nuvarande konjunkturerna skulle utesluta bolagsförvärv under de närmaste tiderna. Till vad kommissionen i sådant avseende yttrat liksom till i övrigt kända och belysta förhållanden tillåter sig utskottet härmed allenast hänvisa.

Det har ifrågasatts, att möjligen låta en provisorisk lag gälla endast vissa delar av södra och mellersta Sverige. I likhet med jordkommissionen måste utskottet avstyrka en sådan begränsning och således än mer herr Lindhagens alternativa yrkande under punkt B) 1. om förbudslagens utsträckande åtminstone endast till Dalsland. Om därigenom skulle falla under lagen trakter, som icke alls behöva den, kommer lagen å andra sidan icke heller att göra dessa trakter någon skada. Flera sådana trakter exempelvis i norrländska kustlandet ha därför i alla fall inbegripits under norrlandslagen. Att undantaga trakter, där man föreställer sig att bolagsförvärven möjligen endast i ringare mån skulle förekomma, betyder åter att man icke har någonting emot, att bondeståndet försvagas därstädes, om det blott sker i ringare mån. Genom sådana undantag komma dessutom med åtskilliga trakter, större eller mindre, där bolagsförvärv i hög grad hota och som därigenom skulle tillspillogivas för bondeståndet. Man kan dessutom befara, att genom dylika undantag för vissa landsdelar skulle bolagen uppmuntras att söka inom dessa trakter överkomma så mycket bondejord som möjligt, innan den definitiva lagstiftningen kommer till stånd.

Att, såsom förslaget innehåller och jordkommissionen tillstyrkt, från norrlandslagens provisoriska tillämpning å övriga delar av riket undantaga 3 § synes utskottet påkallad av både praktiska och principiella skäl. Den skillnad, som denna § uppdrager mellan stödskog till jordbruket, som ej får av bolagen förvärvas, och utskog, som fortfarande skulle stå bolagen till buds, har säkerligen ringa betydelse för kanske de största delarna av södra och mellersta Sverige. I många trakter kan den emellertid sannolikt ha samma vikt som i norra delarna av riket. Men då möter svårigheten att redan nu i en provisorisk lag uppdraga grundlinjerna för den zonindelning med olika mått av stödskog, som norrlandslagen för olika trakter påbjuder.

Enligt motionärens förslag skulle lagen även få retroaktiv verkan, på sätt förslaget närmare innehåller. Detta uppslag grundar sig på den uppfatt-

ningen, att man måste skydda bondeståndet mot de bemödanden att åstadkomma bolagsförvärv, som redan framläggandet av en sådan lag kan vara ägnat att framkalla. Genom lagens framläggande med en sådan bestämmelse skulle ock en varning vara gjord, så att förvärv i god tro icke kunde antagas skola förekomma under mellantiden från någon viss tidpunkt för lagförslagets publicerande och lagens definitiva promulgerande. Utskottet anser emellertid, att lagen, med hänsyn till de konsekvenser en retroaktivitet skulle kunna medföra, icke bör träda i kraft förrän dagen efter den, då lagen från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Det synes utskottet lämpligt på sätt föreslagits inskränka provisoriets giltighet tills vidare till den 1 juli 1922. Till nästkommande riksdag synes att döma åtminstone av jordkommissionens utlåtande frågan om en definitiv lagstiftning kunna komma till behandling. Skulle ytterligare uppskov bliva nödigt, torde riksdagen, såsom i liknande fall plägar ske, hava att emotse en proposition om provisoriets förlängning på lämplig tid.

Förslaget avser emellertid nu förvärvsförbud icke blott för bolag utan även för *föreningar* på sätt norrlandslagen ock innehåller. I detta avseende tillåter sig utskottet en erinran.

Norrlandslagen avsåg som bekant i sin ursprungliga lydelse endast ekonomiska föreningar utom sådana, som dreve bank- eller annan penningrörelse samt försäkringsrörelse. I samband med vissa föreslagna ändringar på föreningslagstiftningens område, varigenom möjlighet skulle beredas en ideell förening att övergå till ekonomisk, föranleddes Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen år 1911 förslag om utsträckning av norrlandslagen att avse jämväl andra föreningar än ekonomiska, för så vitt de dreve sådan rörelse, som ovan nämnts. Ehuru berörda ändringar i föreningslagstiftningen icke vunno riksdagens gillande, antogs likväl den föreslagna ändringen av förbudslagen. Ideella föreningars inbegripande under norrlandslagen synes sålunda mera hava tillkommit av förbiseende från den lagstiftande maktens sida, än i följd av något på vunna erfarenheter grundat behov. Någon fara från ideella föreningars sida kan svårligen väntas, och genom deras inbegripande under lagen skulle beredas dessa föreningar, med sina oftast mycket begränsade tillgångar, endast onödiga besvär och omkostnader. Under sådana förhållanden anser utskottet det icke vara lämpligt att under det nu ifrågasatta provisoriet medtaga även ideella föreningars jordförvärv.

Genom ett bifall till vad utskottet sålunda förordat, kommer jämväl syftet med herr Olssons i Golvvasta motion att vinnas.

Beträffande härefter *enskilda spekulanters obehöriga jordförvärv* till

skada för bondeståndet, jordbruket och även skogsskötseln, måste även utskottet finna, att det vore önskligt, att ju förr dess hellre få till stånd en definitiv lagstiftning även emot sådana skadliga förvärv. Detta har för övrigt länge varit erkänt, och många framställningar därom ha framkommit under senaste tiderna, icke minst inom riksdagen. Även jordkommissionen delar denna mening, såsom framgår av det förslag i sådant syfte, som förmäles vara under behandling inom kommissionen. Det är av denna anledning, som herr Lindhagen under A) 2. yrkat antagande av det av honom i motionen nr 135 i första kammaren vid 1920 års riksdag framlagda utförliga förslag till lag angående förbud i vissa fall för enskild person att besitta fast egendom.

Även i detta fall synes det utskottet, att riksdagen, för att kunna gå till en definitiv lagstiftning, bör hava ledning av en för riksdagen framlagd regeringsproposition. Detta så mycket hellre, som den ifrågasatta lagstiftningen mot enskilda spekulanters förvärv anses vara särdeles invecklad och förbunden med mångahanda formella svårigheter.

Ett talande skäl att redan nu ingå på denna sak kan visserligen sägas ligga i det uti förslaget även upptagna drabbandet av s. k. bulvanförvärv, varmed kringgås lagstiftningen mot bolags och utlänningars fastighetsförvärv. Sådana förvärv genom bulvaner ha på senare tider börjat yppas mångenstädes, och en lagstiftning häremot är ju ett naturligt komplement till en lagstiftning mot bolagsförvärv. De formella svårigheterna äro emellertid här minst lika stora som ifråga om lagstiftning mot andra enskilda spekulanter. Därtill kommer en omständighet, som gör behovet i detta avseende redan vid denna riksdag mindre trängande. Samtliga förslag emot bulvanförvärv, nämligen såväl det som på justitiedepartementets uppdrag utarbetades av häradshövding Östergren, som de inom jordkommissionen därefter uppgjorda särskilda förslagen lära nämligen, enligt vad utskottet inhämtat, ostridigt anses böra drabba även tidigare bulvanförvärv och således icke blott de, som komma till stånd efter det en bulvanlagstiftning trätt i kraft. Om en dylik lagstiftning blir byggd på dylika grunder, kunna även tidigare missförhållanden rättas och jorden fråntagas bulvanen för att återföras i den jordbrukande befolkningens besittning. Det skadar icke, att förslagens innebörd i detta avseende kommer till allmänhetens kännedom. Därigenom böra åtskilliga försök till lagstiftningens kringgående genom bulvaner kunna avstyras på grund av insikten om hopplösheten av förvärvens framtida bestånd.

Av dessa skäl anser sig utskottet icke böra tillstyrka riksdagen något definitivt beslut vid denna riksdag i fråga om de enskilda spekulanternas förvärv.

Det ligger då nära till hands, att riksdagen även i detta fall skrider till en provisorisk lagstiftning i avvaktan på den definitiva för att förhindra obehöriga enskilda förvärv under väntetiden. Detta är ock syftet med herr Lindhagens yrkande under B) 2. om antagande av ett sådant provisorium. I detta fall saknas emellertid den förebild i lagstiftningen, som beträffande bolagsförvärven finnes i norrlandslagen. Jordkommissionen uttalar ock, att någon provisorisk anordning icke bör vid riksdagen komma till stånd, då denna lagstiftningsfråga är av mera invecklad natur och betydligt svårlöstare än frågan om bolagsförvärven. Utskottet kan därför i fråga om enskilda spekulanters jordförvärv icke ens tillstyrka antagandet vid denna riksdag av en provisorisk lagstiftning.

Faran för ett uppskov synes här icke heller vara lika överhängande som i fråga om bolagsförvärven. Genom de senare skiljes jordbruk med tillbehör från bondeståndet på ett för framtiden varaktigt sätt. De enskilda spekulanternas förvärv sönderbrytas förr eller senare av arvslagarna och hava även därförinnan vida mer än bolagsförvärven visat sig vara en konjunktursak och bära tillfällighetens prägel över sig. I detta avseende har det sitt intresse taga del av den preliminära översikt över svaren å vissa i jordkommissionens enquête förekommande frågor, som den 6 september 1919 avgavs av förste aktuarien Sven Odén. Enligt översikten, som befordrats till trycket, synes framgå av de inkomna svaren i stort sett, att inom de län, där norrlandslagen ej gäller, ökas bolagsförvärven inom stora områden år ifrån år. Det är företrädesvis trävarubolag av olika slag, som på detta sätt förvärva jordbruksjord, men även andra industribolag och i vissa län jordstyckningsbolag lägga under sig fastigheter. I regel uttalas, att bolagens jordförvärv ske i ungefär samma omfattning före som under krisåren samt att de omfatta såväl stora som små egendomar.

Beträffande enskilda spekulanters förvärv åter meddelas, att i allmänhet inberättas sådana förvärv hava förekommit i flera socknar än bolagsförvärv ägt rum. Någon jämförelse angående det faktiska antalet köp samt de köpta egendomarnas sammanlagda storlek oavsett antalet socknar, i vilka de olika köpen ägt rum, förekommer icke. Författaren av översikten synes emellertid fått det intrycket, att försäljningar till enskilda spekulanter, särskilt skogsspekulanter och jobbare, skett i många flera och understundom i ojämförligt många fler fall än försäljningar till bolag. Från de flesta län inrapporteras dock samtidigt till skillnad från vad som uttalas om bolagsförvärven, att de enskilda förvärven fått sin egentliga omfattning under krisåren. Från många län inrapporteras, att skogsspekulanterna i regel efter skogens uttagande så hastigt åter överlåta egendomen åt en jordbrukare, att någon van-

hävd å odlad jord och byggnader ej hinner uppkomma. Med dessa upplysningar böra jämföras länsstyrelsernas yttranden år 1919 över behovet av den s. k. femårslagens förlängning. De uttalade i regel såsom sin mening, att femårslagen ej vidare behövdes därför, att de under krisperioden tillströmmande enskilda spekulationsförvärven av jordbruksegendom i det närmaste upphört.

Beträffande till sist herr Lindhagens förslag under B) 3. om antagande provisoriskt av *ett upphävande av 3 § i norrlandslagen* med dess rätt för bolag att förvärva, vad som ej är att hänföra till stödskog, anser utskottet övervägande skäl tala för att avvakta jordkommissionens i dess yttrande bebådade ställningstagande till det i sagda yrkande inneslutna spörsmål.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att yrkandet under A) 1. i motionen I : 86 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

B) att yrkandet under A) 2. i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

C) att riksdagen i anledning av dels yrkandet under B) 1. i motionen I: 86 dels ock motionen II: 122 för sin del måtte antaga följande

Lag

angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.

Härigenom förordnas, att lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom i dess nuvarande lydelse, utom 3 § och de hänvisningar till denna § som i lagen förekomma, skall äga tillämpning jämväl i de delar av landet, där lagen för närvarande icke gäller; dock skall vid denna tillämpning med förening förstås allenast ekonomisk förening, som ej driver bank- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse, samt vad i 7 § stadgas hänföras till tiden för denna lags trädande i kraft.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling, samt gäller tills vidare intill den 1 juli 1922.

D) att motionen II: 122, i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan under C) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

E) att yrkandet under B) 2. i motionen I: 86 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

F) att yrkandet under B) 3 i motionen I : 86 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 april 1921.

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL von SNEIDERN.

Reservationer:

1) av herr *von Sneidern.*

2) av herrar *von Sydow, Hult, Frändén, Magnusson* i Skövde och *Sundling,* vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

"Av jordkommissionens ovanberörda yttrande framgår, att samtliga i nu ifrågavarande motioner omförmälda lagstiftningsfrågor äro föremål för behandling inom kommissionen samt att arbetet därmed torde vara slutfört inom den närmaste tiden. Då emellertid lagrådets yttrande över kommissionens förslag torde komma att infordras, synes det uppenbart, att proposition i ämnet icke kan föreläggas nu pågående riksdag.

Att, såsom herr Lindhagen i sin motion under A) 1 yrkat, nu antaga det av jordkommissionen i januari 1920 avgivna förslag till lag angående inskränkning under viss tid i bolags och föreningars rätt att förvärva fast egendom i södra och mellersta Sverige synes utskottet icke tillrådligt, utan torde proposition i ämnet böra avvaktas, innan frågan om dylik lagstiftning företages till behandling inom riksdagen.

Vad därefter beträffar herr Olssons i Golvvasta yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utsträckande av Norrlandslagen till övriga delar av landet samt herr Lindhagens under B) 1 framställda alternativa yrkande om ett provisoriskt utsträckande av Norrlandslagen, med undantag av bestämmelserna i dess 3 §, till riket i övrigt eller till vissa delar därav, anser utskottet desamma ej heller kunna tillstyrkas. Att, utan att avvakta den vidare behandlingen av jordkommissionens betänkande, på hemställan av enskild motionär provisoriskt godkänna eller förorda en del av kommissio-

nens lagförslag, anser utskottet synnerligen betänkligt. I varje fall borde det icke ske utan att utredning förelåge därom, att de mest tvingande skäl nödga till en dylik åtgärd. Sådan utredning föreligger emellertid icke. Jordkommissionens utredning giver, enligt utskottets uppfattning, icke stöd för motionärernas påstående, att ett verkligt behov föreligger att utsträcka Norrlandslagen till *alla* delar av riket. Kommissionen yttrar sig icke om omfattningen av bolagens jordförvärv i vissa av rikets län. Och under nuvarande lågkonjunktur torde det ligga i sakens natur, att några större fastighetsköp endast undantagsvis förekomma. För den händelse emellertid att en lagstiftning med samma syfte som Norrlandslagen skulle anses böra genomföras för hela riket, är det väl troligt att den för de delar av landet, där jordbruket är huvudnäring, borde givas ett annat innehåll än den nu gällande Norrlandslagen. I anledning härav och då tanken att låta den nya provisoriska lagstiftningen omfatta endast vissa delar av mellersta och södra Sverige icke vunnit någon anslutning inom utskottet, anser utskottet motionärernas nu ifrågavarande yrkanden böra avslås.

Herr Lindhagen har vidare under A) 2 i sin motion yrkat antagande av det av honom i motionen nr 135 i första kammaren vid 1920 års riksdag framlagda förslag till lag angående förbud i vissa fall för enskild person att besitta fast egendom. Herr Lindhagen har därjämte under B) 2 yrkat, att, för den händelse nyssberörda yrkande icke skulle bifallas, ett förslag till lag angående förbud i vissa fall för enskild person att förvärva fast egendom måtte antagas. Frågan om kontroll å enskilda personers fastighetsförvärv torde emellertid vara synnerligen invecklad och svårlöst, och ett provisoriskt lösande av frågan torde därför icke vara lämpligt. Utskottet anser det därför tillrådligt att avvakta jordkommissionens förslag i ämnet. Ej heller anser sig utskottet kunna förorda samme motionärs yrkande under B) 3 om upphävande tillsvidare av 3 § i Norrlandslagen utan anser att jämväl i denna fråga jordkommissionens förslag bör avvaktas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att yrkandet under A) 1 i motionen I : 86 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

B) att yrkandet under A) 2 i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

C) att yrkandena under B) 1 i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

D) att motionen II : 122 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

E) att yrkandet under B) 2 i motionen I : 86 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

F) att yrkandet under B) 3 i samma motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda."

3) av herr *Lindhagen* beträffande:

Punkt C.:

På de i utskottets utlåtande återgivna grunderna för mitt yrkande om lagens retroaktiva verkan och då förvärv, uppenbarligen ingånget i god tro, kan genom dispens undantagas från nämnda verkan, hemställer jag, att med jämkning av tiden 21 januari till 31 januari övergångsbestämmelsen i den provisoriska lagen erhåller följande lydelse:

Denna lag äger tillämpning på förvärv tillkommet efter den 31 januari 1921 samt gäller tillsvidare intill den 1 juli 1922.

Punkt E.:

På de i motionen anförda skäl hemställer jag, att riksdagen — oavsett den åtskillnad, som på sätt utskottet även enligt min uppfattning riktigt yttrat äger rum ifråga om varaktigheten av bolags och enskilde spekulanters förvärv samt svårigheten att formulera en lagstiftning — dock till förekommande redan nu även av det senare måtte antaga den i motionen under B) 2 föreslagna provisoriska lagstiftningen med endast den förändringen, att i 1 § orden "två år" utbytas mot "ett år", samt att i 3 § orden "den 21 januari 1921" utbytas mot "den 31 januari 1921".

Punkt F.:

Redan vid tiden för norrlandslagens antagande var det en omstridd fråga, om det vore befogat att tudela skogen i stödskog och annan skog för att möjliggöra fortfarande bolagsförvärv till den senare. Denna fråga ställes numera av tidsförhållandena, såvitt jag förstår, än mer under debatt. Mången anser, att jordbruket väl behöver dessa utskogar, och mångenstädes hyser man den uppfattningen, att dylika skogar hellre borde omvandlas till sockenallmänningar och i andra hand till kronoparker än överföras i bolagsbesittning. För en ändring av norrlandslagen i sådant syfte har ock andra kammaren mer än en gång uttalat sig. Jordkommissionen meddelar ock, att den i sitt kommande betänkande kommer att taga ställning till förevarande principfråga. Under sådana förhållanden synes mig övervägande skäl tala för att hålla denna fråga öppen jämväl för de trakter, där norrlandslagen äger tillämpning, genom ett provisoriskt upphävande av dess 3 §.

På dessa i motionen ock anförda skäl hemställer jag att, i huvudsaklig anslutning till motionens yrkande, av riksdagen antages följande:

"Lag angående provisorisk ändring i viss del av lagen den 4 maj 1906 angående förbud för bolag och förening att förvärva fast egendom.

Härigenom förordnas, att vad i 3 § av lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom i dess nuvarande lydelse är stadgat och de hänvisningar till nämnda §, som i lagen förekomma, skola tills vidare upphöra att gälla. Denna lag äger tillämpning på förvärv, tillkommet efter den 31 januari 1921, samt gäller tills vidare intill den 1 juli 1922."

Jordkommissionen.

Bilaga I.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom skrivelse den 25 februari 1921 har Kungl. Maj:t anbefallt Jordkommissionen att till utskottet avgiva utlåtande över vissa till utskottet remitterade motioner, bland dem *motionen 86 i första kammaren av hr Lindhagen om antagande av vissa lagförslag till förekommande av bondejords övergång i främmande händer* samt *motionen 122 i andra kammaren av hr Olsson i Golvvasta om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skyndsamt utsträckande av lagen om förbud i vissa fall mot bolags jordförvärv i Norrland och Dalarna till övriga delar av landet.*

Kommissionen får i anledning härav först erinra därom, att den i januari 1920 avgav förslag till lag angående inskränkning under viss tid i bolags och föreningars rätt att förvärva fast egendom i södra och mellersta Sverige. Den föreslagna lagen överensstämde i huvudsak med den norrländska förbudslagen. För giltighet av bolags och föreningars förvärv av lantfastigheter fordrades Konungens tillstånd, och lagen skulle gälla till den 1 oktober 1922, till vilken tid hela det lagstiftningskomplex, som berörde frågan om inskränkningar i den fria handeln med fast egendom, antogs kunna hava definitivt ordnats. Kommissionen framhöll i motiveringen till förslaget, att den icke hyste tvekan därom, att frågan om bolags och föreningars fastighetsförvärv borde för framtiden regleras huvudsakligen på det sätt som i förslaget upptagits, men att den tekniska behandlingen av detta lagstiftningsämne kunde komma att gestalta sig annorlunda, då det gällde att i en enhetlig lag inordna sagda jämte andra därmed sammanhängande lagstiftningsfrågor. Att för framtiden tillståndsplikt skulle gälla för bolags och föreningars fastighetsförvärv, var, såsom påpekats, kommissionen på det klara med. Den föreslagna lagen var således endast ur formell synpunkt av provisorisk natur. Till sitt principiella innehåll var den definitiv.

Sedan länsstyrelsernas m. fl:s yttranden över förslaget inhämtats, remitterades det den 16 april 1920 till lagrådet, som den 14 maj 1920 avgav utlåtande. Den 11 juni 1920 beslöt Kungl. Maj:t, att då förslaget åsyftade en provisorisk lagstiftning och kommissionen inom den närmaste tiden torde komma att ånyo upptaga frågan för avgivande av definitivt förslag i ämnet, förslaget skulle återställas till kommissionen.

Kommissionen har nu utarbetat förslag till "lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom", vilket förslag omfattar följande lagstiftningsämnen, nämligen *dels* utländska rättssubjekts förvärv av fast egen-

dom här i riket, *dels* svenska bolags och föreningars fastighetsförvärv, *dels* kontroll å enskilda svenska medborgares fastighetsinnehav, *och dels* bestämmelser till förhindrande av bulvanskap ifråga om äganderätt till fast egendom. Kommissionen hade hoppats, att detta förslag skulle kunnat avgivas så tidigt, att det eventuellt hunnit framläggas för årets riksdag. Emellertid har arbetets slutförande försenats, så att förslagets avlämnande kan äga rum först om några veckor.

Samtliga de i ovannämnda två motioner omförmälda lagstiftningsfrågor äro, såsom torde framgå av vad här ovan anförts, föremål för behandling i kommissionens sistberörda lagförslag. Då detta förslag, därest det vinner statsmakternas godkännande, kan bliva lag tidigast under 1922, framställer sig det spörsmålet, huruvida, såsom i motionen nr 86 yrkas, provisoriska lagbestämmelser böra utfärdas att gälla under mellantiden.

Vad då först beträffar bolagens fastighetsförvärv vill kommissionen framhålla följande. Huvudsyftet med den norrländska förbudslagstiftningen var att bevara och stärka den självvägande bondebefolkningen, så att den icke allt mer och mer förminskades genom bolagens fria förvärv av bondhemman. I vissa delar av landet utanför förbudslagens tillämpningsområde har bolagsväldet nått en utveckling, som är minst lika så kraftig som på sina håll inom sagda område. Detta gäller vissa delar av Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Älvsborgs och Skaraborgs län samt framför allt Örebro och Västmanlands län samt de delar av Kopparbergs och Gävleborgs län, i vilka förbudslagen icke tillämpas. I motionen nr 122 har erinrats om de utomordentligt stora bolagsförvärv, som under åren 1918 och 1920 gjorts i norra delen av Uppland. Till belysande av den omfattning, vari bolag förvärvat fast egendom i de delar av landet, som ligga utanför förbudslagens område, må här lämnas några kortfattade uppgifter ur en för kommissionens räkning utarbetad statistik, som kommer att bifogas kommissionens blivande betänkande.

Av Sveriges landareal, vilken i runt tal uppgår till 41 milj. hektar, ägde bolag år 1918 7½ milj. hektar*) eller mer än $^1/_6$ av hela landarealen. Huruledes i ovannämnda län och delar av län utanför förbudslagens område *proportionen mellan bolagsinnehavets areal och resp. läns eller länsdels totalareal* ställer sig, framgår av följande tablå:

	Bolagsinnehavets areal i hektar.	*Hela länets eller länsdelens totalareal i hektar.*
Stockholms län	106,850	738,982
Uppsala »	107,192	512,087
Södermanlands »	51,238	623,755
Östergötlands »	115,961	997,166
Jönköpings »	53,479	1,061,688
Kronobergs »	97,474	890,666
Kalmar »	67,399	1,095,845
Älvsborgs »	59,283	1,167,811
Valbo, Vedbo och Tössbo härader på Dalsland	28,419	274,107

*) I denna och följande för bolag uppgivna siffror ingår även ekonomiska föreningars jordinnehav. Föreningarnas innehav är dock en försvinnande liten del, varför de angivna siffrorna praktiskt taget kunna anses gälla bolagen ensamt.

	Bolagsinnehavets areal i hektar.	*Hela länets eller länsdelens totalareal i hektar.*
Skaraborgs län	48,402	807,496
Örebro »	306,897	834,323
Västmanlands »	147,908	643,819
Kopparbergs län utanför förbudslagens område	167,397	638,904
Gävleborgs län utanför förbudslagens område (= Gästrikland)	168,362	411,945

Det förtjänar framhållas, att bolagsinnehavet i de delar av Kopparbergs och Gävleborgs län, där förbudslagen gäller, är proportionsvis mindre än i ovanberörda delar, nämligen:

Kopparbergs län	482,954	2,181,004
Gävleborgs »	517,906	1,395,251

Beträffande de nu och i det följande återgivna siffrorna för bolagsinnehavet är att märka, att de möjligen äro för låga. I den statistik, varur de hämtats, hava redovisats flera särskilda ägaregrupper, bland dem en grupp benämnd "större enskilda jordägare" till ett antal av 981 och med en areal för hela riket om 1,337,860 hektar, taxeringsvärderad till 471 miljoner kronor. Det är troligt, att till denna grupp förts fastigheter, som bort inräknas i bolagsgruppen; det har nämligen ej varit möjligt kontrollera, i vad mån större enskilda industriidkare använt sig av handelsbolagsformen för sin rörelses drivande.

Den nu refererade statistiken återgiver länssiffror och innehåller således mera grova tal. En mera detaljerad kännedom om bolagsinnehavet vinnes, om man har tillgång till siffror för mindre områden än länen. Specialsiffror för häraderna föreligga också. En undersökning, i huru många härader utanför förbudslagens område *bolagsinnehavets areal i varje särskilt härad* uppgår till eller överstiger $^1/_{10}$ resp. $^1/_5$ av häradets totalareal, ger följande resultat:

	Bolagsinnehavet minst 1/10 av häradets totalareal.	*Bolagsinnehavet minst 1/5 av häradets totalareal.*
Stockholms län	10 härader	4 härader
Uppsala »	3 »	2 »
Södermanlands »	3 »	1 »
Östergötlands »	4 »	4 »
Jönköpings »	2 »	
Kronobergs »	2 »	1 »
Kalmar »	2 »	
Malmöhus »	1 »	
Älvsborgs »	1 »	
Skaraborgs »	2 »	
Örebro »	11 »	9 »
Västmanlands »	7 »	4 »
Del av Kopparbergs län	4 »	3 »
Gästrikland	2 »	2 »
Summa antal härader	54 härader	30 härader

I icke mindre än 54 härader uppgår således bolagsinnehavet till mer än $^1/_{10}$ av respektive härads landareal, och i 30 av dessa härader stiger bolagsinnehavet till $^1/_5$ och däröver. I 6 av sistnämnda härader uppgår bolagsinnehavet till ungefär hälften och i 4 överstiger det betydligt hälften.

Ställes *bolagsinnehavet i relation till enskilda mindre jordägares sammanlagda innehav*, varvid till enskilda mindre jordägare hänföras dem, vilkas fastigheter hava ett taxeringsvärde under 200,000 kronor, erhålles följande resultat. *Bolagsinnehavet överstiger* avsevärt enskilda mindre jordägares innehav i icke mindre än 13 härader, *är ungefär lika stort* i 6 härader samt *understiger men uppgår till minst ungefär hälften* i 9 härader.

Hos kommissionen föreligger också statistik över *landets jordbruksfastigheters taxeringsvärde år 1919* med fastigheterna uppdelade i fyra olika slag av ägaregrupper, nämligen 1) stat och kommun, 2) bolag och ekonomiska föreningar, 3) fideikommiss och större enskilda jordägare samt 4) övriga enskilda jordägare, vartill räknats dem, vilkas fastigheters taxeringsvärde understiger 200,000 kronor. Ur denna statistik må några siffror till upplysning meddelas.

Taxeringsvärdet å landets alla jordbruksfastigheter uppgick till i runt tal 6 miljarder kronor, varav på bolagsgruppen kommo 933 miljoner kronor, således icke fullt $^1/_6$ av siffran för hela riket. I ovannämnda län och delar av län utanför förbudslagens område ställer sig *proportionen mellan bolagsinnehavets taxeringsvärde och resp. läns eller länsdels hela taxeringsvärde* på följande sätt:

	Bolagsinnehavets taxeringsvärde i 1,000 kronor.	*Hela länets eller länsdelens taxeringsvärde i 1,000 kronor.*
Stockholms län	36,015	224,665
Uppsala »	17,673	145,653
Södermanlands »	12,689	189,157
Östergötlands »	27,554	377,362
Jönköpings »	13,412	235,056
Kronobergs »	21,865	178,454
Kalmar »	17,239	249,212
Älvsborgs »	20,186	293,524
Valbo, Vedbo och Tössbo härader på Dalsland	9,635	66,565
Skaraborgs län	15,088	284,814
Örebro »	54,186	227,949
Västmanlands »	29,085	169,858
Kopparbergs län utanför förbudslagens område	32,428	122,838
Gävleborgs län utanför förbudslagens område (= Gästrikland)	31,426	82,761

Inom förbudslagens område är bolagsinnehavets taxeringsvärde relativt lägst i Norrbottens län, där siffrorna äro för hela länet 181 milj. kronor och för bolagsinnehavet $17^1/_2$ milj. kronor, således för bolagsinnehavet knappt $^1/_{10}$ av den totala länssiffran. Såsom av ovanstående tablå framgår föreligger en ogynnsammare proportionssiffra för Stockholms, Uppsala, Kronobergs, Örebro och Väst-

manlands län, för Valbo, Vedbo och Tössbo härader på Dalsland samt för de delar av Kopparbergs och Gävleborgs län, som ligga utanför förbudslagens område.

Sistberörda statistik angående taxeringsvärden å jordbruksfastigheter föreligger jämväl för härads- och sockenområden och kan givetvis giva anledning till många jämförelser av intresse. En sammanställning, motsvarande den här ovan ifråga om arealsiffrorna för *häradsområden* gjorda, ger följande resultat.

		Bolagsinnehavets taxeringsvärde minst 1/10 av hela häradets taxeringsvärde.	*Bolagsinnehavets taxeringsvärde minst 1/5 av hela häradets taxeringsvärde.*
Stockholms	län	8 härader	6 härader
Uppsala	»	3 »	2 »
Södermanlands	»	2 »	
Östergötlands	»	4 »	3 »
Jönköpings	»	1 »	
Kronobergs	»	3 »	1 »
Kalmar	»	6 »	
Malmöhus	»	1 »	
Göteborgs och Bohus	län	4 »	1 »
Älvsborgs	län	3 »	
Skaraborgs	»	1 »	
Örebro	»	9 »	9 »
Västmanlands	»	7 »	4 »
Del av Kopparbergs	län	5 »	3 »
Gästrikland		2 »	2 »
Summa antal härader		59 härader	31 härader

I 59 härader uppgår således bolagsinnehavets taxeringsvärde till mer än $^1/_{10}$ av respektive härads hela taxeringsvärde och i 31 av dessa härader stiger taxeringsvärdet å bolagsinnehavet till $^1/_5$ och däröver. I 12 av sistnämnda härader utgör taxeringsvärdet å bolagsinnehavet ungefär $^1/_3$, i 2 ungefär hälften samt i 3 betydligt över hälften av respektive härads taxeringsvärde. Det bör observeras, att de härader som förekomma i denna jämförelse icke i allo äro desamma som antecknats i den här ovan gjorda jämförelsen ifråga om arealen. Härader, som vid arealjämförelsen kommo ganska nära men icke nådde fullt upp till det uppställda jämförelsetalet, hava således, på grund av bolagsegendomens relativt högre taxeringsvärde, vid värdejämförelsen överskridit jämförelsetalet och förty kommit med i tablån över taxeringsvärdena. Och omvänt hava några härader, som kommit med i tablån över arealjämförelsen, utelämnats i tablån över värdejämförelsen. De flesta i de båda tablåerna upptagna häraderna äro dock desamma.

Ställes *med avseende å taxeringsvärdet bolagsinnehavet i relation till enskilda mindre jordägares sammanlagda innehav*, varvid till enskilda mindre jordägare hänföras dem, vilkas fastighet har ett taxeringsvärde under 200,000 kronor, erhålles följande resultat. Bolagsinnehavets taxeringsvärde *överstiger avsevärt* taxeringsvärdet å enskilda mindre jordägarnas innehav i 7 härader, *är ungefär lika stort* i 3 härader samt *understiger men uppgår till minst ungefär hälften* i 19 härader. En liknande jämförelse utförd på *socknar* giver till resultat respektive 63, 28 och 97 socknar.

De sålunda anförda siffrorna visa oförtydbart, att bolagsväldet vunnit en ganska stark utbredning på många håll utanför förbudslagens område. Den uppfattningen har emellertid gjorts gällande, att med nu rådande lågkonjunktur på näringslivets nästan alla områden ingen fara är för handen, att bolagen under den allra närmaste tiden skola eftertrakta att inköpa lantfastigheter. Kommissionen kan icke dela denna uppfattning. Den vederlägges av fjolårets här ovan omnämnda stora bolagsförvärv i Norra Uppland, och dylikt kan när som hälst upprepas. De stora industribolagens resurser torde nämligen ingalunda vara så begränsade, att de skulle avstå från fördelaktiga inköp, när tillfälle till sådana yppas; och det är att märka, att lågkonjunkturen i mycket kännbar grad drabbat jordbruksyrket, vadan det med fog kan antagas, att under den närmaste tiden jordbruksfastigheter bliva lättare åtkomliga än vad händelsen skulle varit under normala förhållanden.

Enligt kommissionens åsikt måste det därför anses såsom både lämpligt och nödvändigt att snarast möjligt ställa bolagens fastighetsförvärv även i de delar av landet, där förbudslagen icke gäller, under statlig kontroll. Huruvida detta bör ske genom antagande av en sådan lag, som kommissionen framlade sistlidet år, eller genom en utsträckning av norrlandslagen att gälla även det övriga Sverige, är kanske närmast en smakfråga. Då här är fråga om en provisorisk anordning och då norrlandslagens bestämmelser utom dess 3 § synas användbara för fyllandet av det behov som skulle tillgodoses, förmenar kommissionen, att frågan, med användande av minsta möjliga lagstiftningsapparat, lämpligen bör kunna lösas på det sätt, att, såsom hr Lindhagen alternativt föreslagit, norrlandslagen utom dess 3 § förklaras skola äga tillämpning även i det övriga Sverige. Därest, såsom hr Lindhagen tänkt sig, åt lagen gives återverkande kraft, bör tillses, att åt redan gjorda förvärv, som i ty fall komma under lagen, beredes skälig tid för tillstånds sökande.

Att, såsom hr Lindhagen subsidiärt yrkat, utsträcka norrlandslagen *endast* till Dalsland, skulle motiveras därmed, att bolagsinnehavet vuxit starkare där än annorstädes i riket utanför sagda lags tillämpningsområde. Så kan ingalunda anses vara fallet. Icke blott i de delar av Kopparbergs och Gävleborgs län, där förbudslagen ännu icke gäller, utan även inom vissa områden av Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Kronobergs län samt framför allt i Örebro och Västmanlands län är bolagsinnehavet proportionsvis större än på Dalsland. Möjligt är, att på Dalsland bolagsförvärven under de allra sista åren skett i raskare tempo än annorstädes. Kommissionen har dock för närvarande icke tillgång till statistik för belysande av detta spörsmål.

Med vad sålunda anförts har kommissionen avgivit yttrande över dels motionen nr 122 och dels motionen nr 86, i vad densamma har avseende å bolags fastighetsförvärv. Sistnämnda motion innebär därjämte förslag till ordnande av kontrollen å enskilda personers fastighetsförvärv. Såsom här ovan framhållits innefattar kommissionens under uppsättning varande betänkande även denna lagstiftningsfråga. Då densamma är av mera invecklad natur och betydligt svårlöstare än frågan om bolagsförvärven, vill kommissionen såsom sin åsikt uttala, att någon provisorisk anordning därutinnan icke bör komma till stånd. De i motionen under A. 2) och B. 2) omförmälda lagförslagen äro icke av beskaffenhet att kunna förordas till antagande.

Vad slutligen beträffar det i motionen nr 86 framställda yrkandet angående upphävande av 3 § i norrlandslagen får kommissionen meddela, att densamma i sitt betänkande kommer att taga ställning till det i sagda yrkande inneslutna spörsmålet.

Korrekturexemplar av de statistiska tabeller, varur de i detta yttrande förekommande uppgifter hämtats, ävensom utdrag av kommissionens protokoll, utvisande inom kommissionen uttalade meningsskiljaktigheter, bifogas.

Stockholm den 3 mars 1921.

På Jordkommissionens vägnar:

J. HANSSON.

Seve Ekberg.

Bilaga II.

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med jordkommissionen den 3 mars 1921.

Närvarande: Herrar Hansson, ordförande, Ehrenborg, Ingeström, Jansson, Johansson, Lindhagen, Olsson, Pettersson och Wohlin.

---

§ 4.

Diskuterades motionen nr 86 i första kammaren vid innevarande års riksdag av hr Lindhagen om antagande av vissa lagförslag till förekommande av bondejords övergång i främmande händer samt motionen nr 122 i Andra kammaren av hr Olsson i Golvvasta om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skyndsamt utsträckande av lagen om förbud i vissa fall mot bolags jordförvärv i Norrland och Dalarna till övriga delar av landet, över vilka motioner jordkommissionen genom Kungl. Maj:ts skrivelse den 25 februari 1921 — omförmäld under § 3 här ovan — anbefallts att till riksdagens andra lagutskott avgiva utlåtande.

Hr Wohlin yrkade därvid, att kommissionen måtte till antagande förorda det förslag till provisorisk lag angående inskränkning under viss tid i bolags och förenings rätt att förvärva fast egendom i södra och mellersta Sverige, som av kommissionen under förra året avlämnats till Kungl. Maj:t, kompletterad med förbud för en-

skild person, som yrkesmässigt idkade trävaru- eller träförädlingsrörelse, att under andra betingelser än de för bolag gällande förvärva jordbruksfastigheter i riket, vilket förslag borde inom kommissionen utarbetas.

Vid anställd omröstning blev detta yrkande ej biträtt av någon av kommissionens övriga ledamöter.

Härefter beslöts skrivelse. (Se registratur.)

Hr Olsson var skiljaktig och ansåg, att, då kommissionen inom den närmaste tiden komme att avgiva definitivt förslag i ärendet, någon provisorisk lagstiftning icke vore oundgängligen av nöden.

Hr Wohlin anmälde sin reservation mot kommissionens utlåtande, då det av honom framställda förslaget till annan provisorisk lagstiftning med enahanda syfte blivit av kommissionen avslaget.

Hr Lindhagen förbehöll sig öppen talan i de delar, vari kommissionen icke förordat de av honom väckta förslagen.

Som ovan.

In fidem:
Seve Ekberg.

Justerat den

Rätt utdraget betygar

Ex officio:
SEVE EKBERG.